

Daně narostou všem zaměstnancům podobně. Dlouhodobě na reformách vydělají vysokopříjmoví

Reforma zdanění zaměstnanců přinese rozpočtu okolo 19 miliard korun. Dopadne podobně na všechny příjmové pětiny zaměstnanců. Dlouhodobě změny nahrávají bohatým zaměstnancům. Vysokopříjmoví budou nadále odvádět výrazně méně než před zrušením superhrubé mzdy, z čehož profitovali nejvíc ze všech skupin. Míra progresu v dani z příjmu bude menší než před rokem 2021. Dopady návrhu spočítali výzkumníci z think-tanku IDEA při CERGE-EI ve spolupráci s výzkumnou organizací PAQ Research. V grafech vládní návrh porovnáváme s návratem do roku 2020 a vlastním návrhem ideální podoby reformy, kterou jsme [nedávno připravili](#).

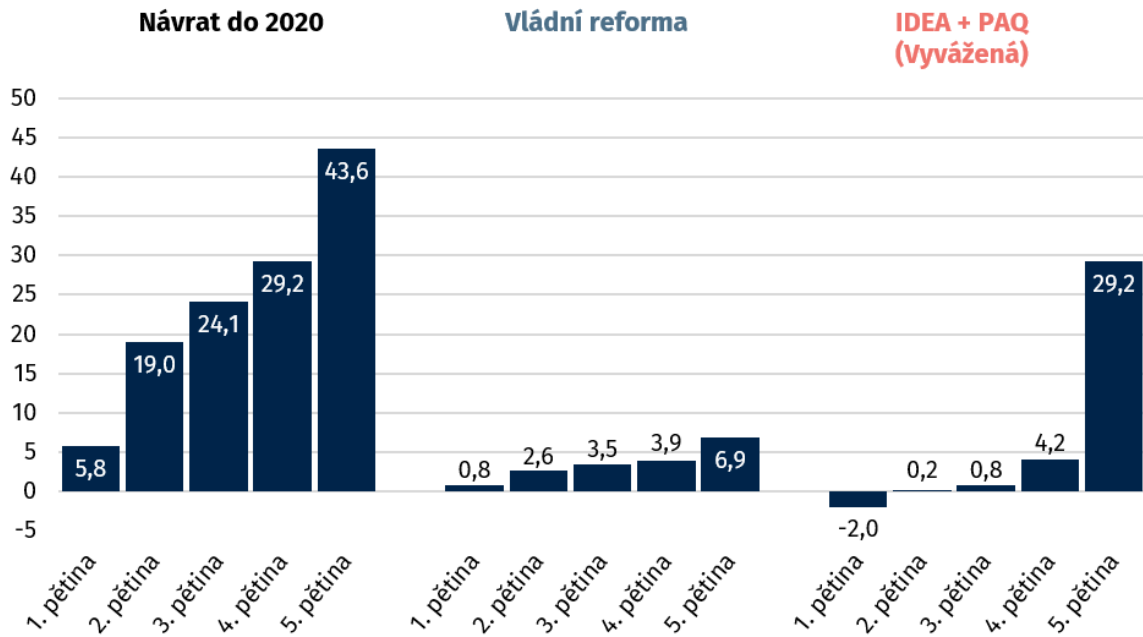
V modelování dopadů vládní reformy v nástroji TAX-BEN (na datech EU-SILC) počítáme s následujícími změnami:

- Zvýšení nemocenské o 0,6 procentního bodu
- Snížení hranice pro druhou sazbu daně – základní sazba 23 % místo 15 % – ze čtyřnásobku na trojnásobek průměrné mzdy
- Omezení slevy na nepracující manželku / manžela
- Zrušení slevy na studenta

Kombinace vládních úprav přinese rozpočtu navíc necelých 18 miliard korun. Od spodních 40 procent zaměstnanců stát vybere navíc 3,5 miliardy, od horních 40 procent 10,8 miliard.

Částka není konečná, model nezohledňuje zrušení školkovného nebo zvýhodnění příspěvků na odbory. Tyto typy slev nejsou reportovány ve vstupních datech EU-SILC a nelze modelovat jejich dopady. S nimi by rozpočet mohl získat přes 19 miliard korun.

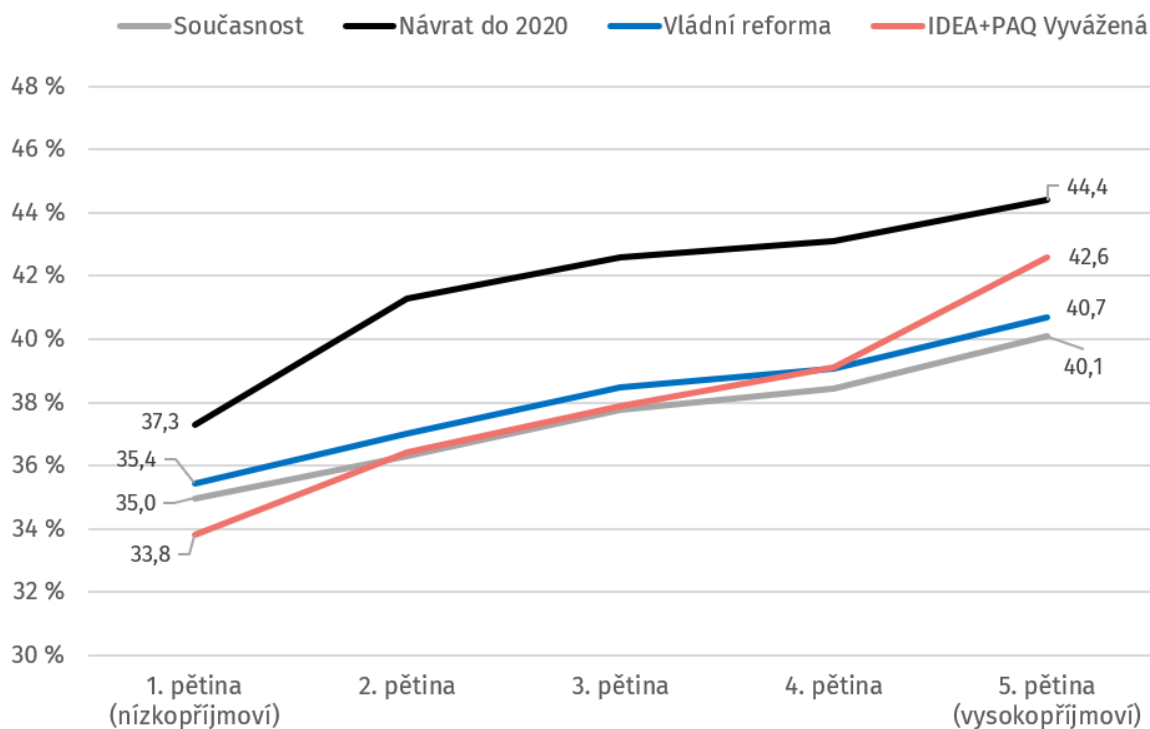
Graf: O kolik miliard více stát vybere na daních od jednotlivých příjmových skupin zaměstnanců

Zdroj: Model TAXBEN CERGE-EI na datech SILC 2022 (Český statistický úřad)

Efektivní zatížení celkových nákladů práce se zaměstnancům ze všech příjmových pětín zvedne podobně: o 0,4 až 0,6 procentního bodu. Nejvyšší příjmovou pětinu sice z části zasahuje posun hranice solidární vyšší sazby daně na trojnásobek průměrné mzdy, současně u ní má menší procentuální efekt zrušení slev na manželku apod.

Graf: Kolik % nákladů práce odvedou státu zaměstnanec a zaměstnavatel – porovnání variant danění

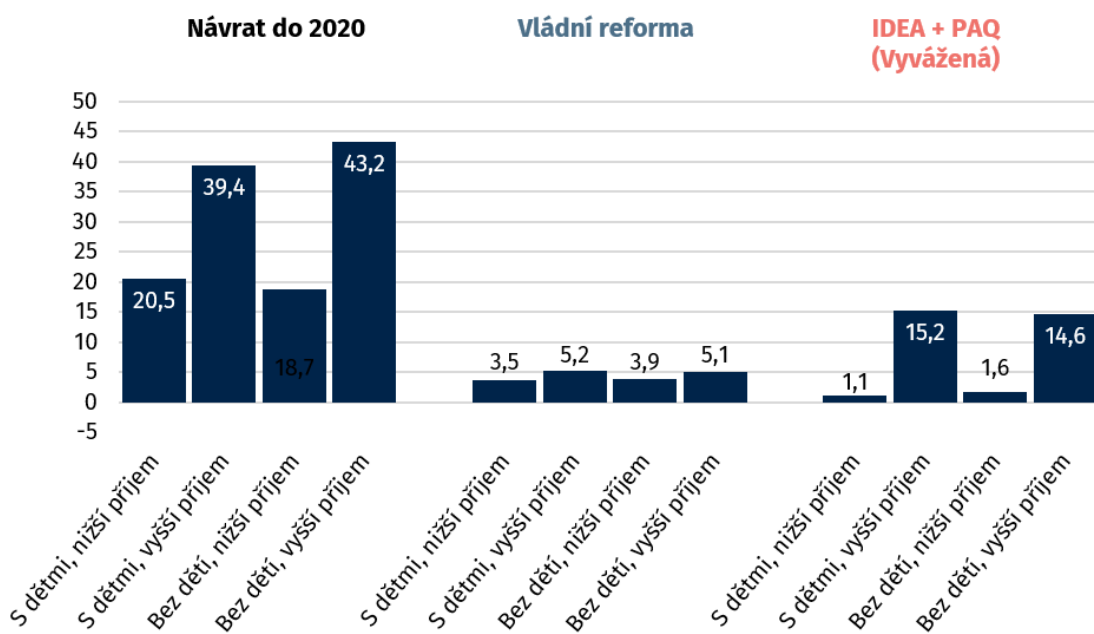

Zdroj: Model TAXBEN CERGE-EI na datech SILC 2022 (Český statistický úřad). Jedná se o průměrné daňové zatížení pro danou pětinu vč. efektu slev na dani

Mezi domácnostmi s dětmi mají změny relativně o trochu větší dopad na chudší polovinu. Vliv má omezení slevy na nízkopříjmového manžela či manželku. Čerpají je poplatníci napříč příjmovými skupinami, ale často s menší pracovní aktivitou zbytku domácnosti (tj. domácnosti jsou ve spodní příjmové polovině). Návrh naopak počítá se zachováním slev na finanční produkty, jako jsou hypotéky, penzijní připojištění a životní pojištění, které využívají výrazněji vysokopříjmoví. Na nízko a středněpříjmové dopadá i zvýšení nemocenské, protože se v ní neuplatňují slevy na dani.

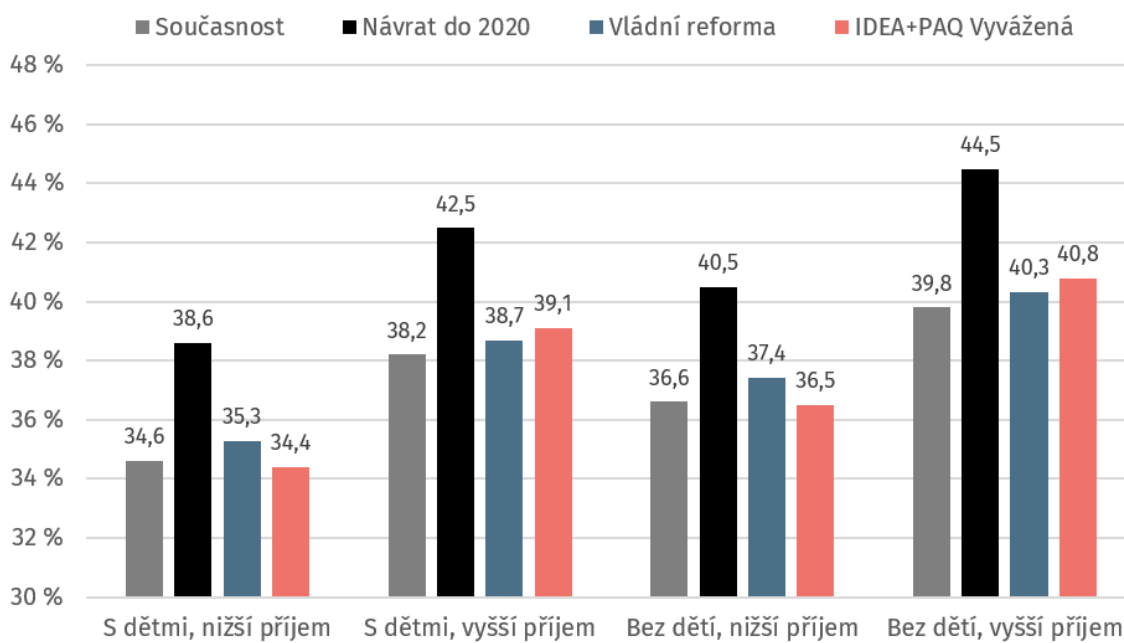
Zhruba 10,3 miliardy navíc se vybere mezi zaměstnanci z domácností s celkovým příjmem nad medián a 7,4 miliardy od chudší poloviny domácností. U poplatníků z domácností bez dětí a příjmy pod medián naroste efektivní zatížení nákladů práce o 0,8 procentního bodu.

Graf: O kolik miliard více stát vybere na daních od zaměstnanců podle typu a celkového příjmu domácnosti

Zdroj: Model TAXBEN CERGE-EI na datech SILC 2022 (Český statistický úřad)

Graf: Navýšení výběru daní: podle příjmu zaměstnanců (mld. Kč)

Mírné oslabení progresu proti roku 2020

Vládní návrh má relativně plošný dopad. Nereaguje na skutečnost, že na zrušení superhrubé mzdy a snížení daně z příjmů [vydělaly zejména vysokopříjmové domácnosti](#). Jejich zatížení zůstane oproti roku 2020 stále výrazně nižší.

Míra progresu daně z příjmu zaměstnanců, která je pod úrovní většiny zemí OECD, se vládními změnami příliš nezmění. Celkově bude menší než v roce 2020. Tehdy byla efektivní sazba daní a odvodů u horní pětiny zaměstnanců o 7,1 procentního bodu vyšší než u pětiny s nejnižšími příjmy. Nyní to bude jen o 5,3 p.b.

Míra progresu klesla v posledních letech zejména mezi domácnostmi bez dětí. Poplatníci z chudší poloviny bezdětných domácností budou mít efektivní sazbu odvodů o 2,9 p.b. nižší než ti z domácností s příjmy nad medián. V roce 2020 byl rozdíl 4 procentní body. Jde o efekt zrušení slevy na nepracující manželku / manžela, které nedoprovází omezení slev na finanční produkty.

Rozdíl efektivní sazby daní a odvodů ...	Návrat do 2020	Dnes	Vládní změny	IDEA PAQ vyvážená
1. a 5. kvintilu zaměstnanců dle hrubé mzdy	7,1 p.b.	5,1 p.b.	5,3 p.b.	8,8 p.b.
poplatníků z domácností s dětmi POD vs. NAD medián příjmů domácnosti	3,9 p.b.	3,6 p.b.	3,4 p.b.	4,7 p.b.
poplatníků z domácností bez dětí POD vs. NAD medián příjmů domácnosti	4,0 p.b.	3,2 p.b.	2,9 p.b.	4,3 p.b.

Drtivá většina zaměstnanců bude platit nižší daně a odvody než při systému, který platil do roku 2021. Někdy může ale zatížení vzrůst. Patří sem někteří zaměstnanci, kteří ztratili víc daňových slev a měli střední a nižší příjmy (méně vydělali na změnách v roce 2021). A také velmi nízkopříjmoví zaměstnanci, kteří již v roce 2020 daň z příjmu neplatili, tehdejší změny se jich tedy nedotkly – a nyní jim roste nemocenská.

Možné alternativy

Ve vyrovnání dopadů daňových změn v roce 2021 byl lepší nedávný návrh od hnutí STAN či [vyvážená varianta reformy dle IDEA + PAQ](#). Náš návrh počítal s ponecháním základní sazby na 15 procentech, rychlejším nástupem daňové progresu (již od průměrné mzdy), zrušením všech selektivně čerpatelných slev (na nepracující manžela/ku, hypotéku a další finanční produkty), zároveň s výrazným zvýšením slevy na poplatníka a na první a druhé dítě.

Ročně by tento návrh přinesl 32 miliard korun, tedy víc než vládní návrh, zároveň nezatížil nízkopříjmové. Míru progresu v DPFO zaměstnanců by navýšil mírně nad úroveň roku 2020.

Reagoval by tak na návrhy [OECD](#) i [NERV](#) (doporučení zohlednit ve změnách daní nízkou míru progresse).

Klára Kalíšková (modelování TAX-BEN)

Michal Šoltés (modelování TAX-BEN)

Daniel Prokop (zpracování výsledků a analýza)

Michal Ostrý (zpracování výsledků)